

**FONKSİYONALİST TEORİLER
BAĞLAMINDA SOSYAL
BÜTÜNLEŞME DİN İLİŞKİSİ**

Mecit ALAL

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhğı bandrolü ile satılmaktadır.

*Bu Kitap, Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK'ün danışmanlığında yürütölen Mecit ALAL'a ait "Kitap Adı Fonksiyonist Teoriler Bağlamında Sosyal Bütünleşme Din İlişkisi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ISBN	Yayın Koordinatörü
978-625-375-371-9	Yasin DİLMEN
Kitap Adı	Sayfa ve Kapak Tasarımı
Fonksiyonist Teoriler Bağlamında Sosyal Bütünleşme Din İlişkisi	Akademişyen Dizgi Ünitesi
Editör	Yayıncı Sertifika No
Emine ÖZTÜRK ORCID iD: 0000-0003-2127-743	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Mecit ALAL	Vadi Matbaacılık
	Bisac Code
	REL102000
	DOI
	10.37609/akya.3543

Kütüphane Kimlik Kartı

Alal, Mecit.

Fonksiyonist Teoriler Bağlamında Sosyal Bütünleşme Din İlişkisi / Mecit Alal; ed.

Emine Öztürk.

Ankara : Akademişyen Yayınevi Kitabevi, 2025.

103 s. : şekil ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253753719

GENEL DAĞITIM

Akademişyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	2
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Metodolojisi	3
1.4. Araştırma Modeli	4
1.4.1. Karşılaştırma.....	4
1.4.2. Açıklama.....	4
1.5. Yöntem ve Teknikler.....	5

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Toplum	7
2.1.1. Üretim Araçlarına Göre Toplum Tipleri	8
2.1.1.1. Avcı Toplayıcı Toplumlar	8
2.1.1.2. Tarım Toplulukları.....	9
2.1.1.3. Kır Toplulukları.....	9
2.1.1.4. Sanayi Toplulukları	10
2.1.1.5. Sanayi Sonrası Topluluklar/ Post-endüstriyel Topluluklar.....	11
2.1.2. Toplumsal İlişkilerine Göre Toplum Tipleri.....	11
2.1.2.1. Mekanik Dayanımcı Toplum	11
2.1.2.2. Organik Dayanımcı Toplum.....	12
2.2. Temel Sosyal Süreçler.....	13
2.2.1. Birleştirici Süreçler.....	13
2.2.1.1. İşbirliği	13
2.2.1.2. Uyuşma süreci:.....	13
2.2.1.3. Bütünleşme (Integration):	13
2.2.2. Ayırıcı / Ayrıştırıcı süreçler.....	14
2.2.2.1. Muhalefet:	14

2.2.2.2. Çatışma:.....	14
2.2.2.3. Rekabet:.....	14
2.2.2.4. Zıtlık (Karşıtlık)	14
2.2.2.5. Farklılaşma	14
2.3. Din.....	15
2.4. Sosyal Dayanışma	16
2.5. Sosyal Bütünleşme.....	17
2.6. Sosyal Çözülme	18
2.7. Toplumsallaşma	19
2.8. Sosyal Değişme.....	19
2.9. Sosyal Yapı.....	20
2.10. Toplumun Dini Etkilemesi	21
2.11. Dinin Toplumunu Etkilemesi:	21

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE.....	23
3.1. İşlevselcilik	23
3.1.1. Tarihçe	23
3.1.1.1. Toplumsal İşlevselcilik.....	24
3.1.1.2. Bireysel İşlevselcilik	25
3.1.1.3. Bireyler Arası İşlevselcilik.....	25
3.2. Emile Durkheim (15 Nisan 1858-15 Kasım 1917).....	26
3.2.1. Toplumsal İşbölümü	29
3.2.2. İntihar	32
3.2.2.1. Egoist (Bencil) İntihar:.....	33
3.2.2.2. Anomik İntihar:	33
3.2.2.3. Alturistik (Elcil) İntihar:.....	34
3.2.2.4. Özgecil İntihar (Kadercil İntihar):.....	34
3.2.3. Durkheim'in Din Anlayışı.....	35
3.3. Ferdinand Tönnies (1855-1936).....	36
3.4. Max Weber (21 Nisan 1864- 14 Haziran 1920).....	41
3.4.1. Max Weber'in Başlıca Eserleri:.....	43
3.4.2. Toplumsal Eylem Tipleri:	43

3.4.2.1. Geleneksel Motiflere Dayanan Eylemler:	44
3.4.2.2. Duygusal Motiflere Dayalı Eylemler:	44
3.4.2.3. Değersel-Akılcı Eylemler:.....	44
3.4.2.4. Amaçsal-Akılcı Eylemler:.....	45
3.4.3. Otorite Tipleri	45
3.4.3.1. Geleneksel Otorite:.....	45
3.4.3.2. Karizmatik Otorite:	45
3.4.3.3. Yasal-Ussal Otorite:.....	46
3.4.4. Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü	46
3.5. Radcliffe-Brown'un Hayatı (17 Ocak 1881-24 Ocak 1955).....	49
3.6. Talcott Parsons (13 Aralık 1902- 8 Mayıs 1979).....	50
3.6.1. Talcot Parsons'un Eserleri:	53
3.6.2. Talcot Parsons'un Sosyolojisi.....	55
3.6.3. Parsons'un AGIL şeması	57
3.6.3.1. A- Adaptation (Uyum).....	57
3.6.3.2. G- Goal Attainment (Amaca Yönelme).....	57
3.6.3.3. I- Integration (Bütünleşme).....	57
3.6.3.4. L- Latent Pattern Maintenance- Tension Management (Gizil örnek koruma ve gerilim yönetimi).....	57
3.6.4. T. Parsons'un Din Sosyolojisindeki Yeri	58
3.7. Robert Merton (4 Temmuz 1910 - 23 Şubat 2003).....	59
3.7.1. Olumlu (E-function) x Olumsuz (Disfunction).....	60
3.7.2. Manifest (Açık) - Latent (Gizil) İşlev	60
3.7.3. Merton'un Sapma Kuramı.....	60
3.8. İbn-i Haldûn	62
3.8.1. Eserleri.....	64
3.8.1.1. Lübübü'l-Muhassal fi Usûli'd-dîn.....	64
3.8.1.2. Şifâü's-Sâ'il li-Tehzîbi'l-Mesail.....	65
3.8.1.3. Kitâbü'l-'İber (Kitâbü Tercemâni'l-'İber) ve Dîvânü'l Mübtede-i ve'l-Haber fi Eyyâmî'l-'Arab ve'l-'Acem ve'l-Berber ve Men-âşarahüm mîn-zevi'l-sultâni'l-ekber	65
3.8.2. İbn-i Haldûn'a Göre Toplum Halinde Yaşamamın Zorunluluğu	67
3.8.3. İbn-i Haldûn'da Asabiyet Olgusu.....	68

3.8.4. İbn-i Haldûn'da İلمي Ümran, Bedevilik ile Hadarilik	73
3.9. Fonksiyonalist Teorinin Genel Çerçevesi	77

BÖLÜM IV

Sosyal Bütünleşmenin Kavramsal Kuramsal ve Sosyolojik Çerçevesi .....

4.1. Sosyal Bütünleşme ve Din	81
-------------------------------------	----

4.2. Sosyal Bütünleşme Çeşitleri	82
--	----

4.2.1. Normatif Bütünleşme	82
----------------------------------	----

4.2.2. Fonksiyonel Bütünleşme	83
-------------------------------------	----

4.2.3. Mana Etrafında Bütünleşme (Kültürel Bütünleşme)	83
--	----

4.2.4. İktisadi Bütünleşme	83
----------------------------------	----

4.3. Sosyal Kurum ve Bu Kurumların Toplumla İlişkisi	84
--	----

4.4. Toplumsal Bütünleşmenin Sağlanmasıda Toplumsal Kurumların Rolü Ve Din Kurumunun Önemi	84
--	----

4.4.1. Toplumsal Bir Kurum Olarak Aile ve Evlilik	86
---	----

4.4.1.1. Ailenin işlevleri	86
----------------------------------	----

4.4.2. Toplumsal Bir Kurum Olarak Eğitim	87
--	----

4.4.3. Toplumsal Bir Kurum Olarak Din	89
---	----

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME .....

KAYNAKÇA .....

ÖZGEÇMİŞ .....

KAYNAKÇA

- Akpolat Y., (2010), Sosyoloji Tarihi Ders Notlar, Erzurum, Fenomen Yayınları
- Akyüz H., (2008) Kurumlar Sosyolojisi, Ankara, Siyasal Kitabevi
- Aron R., (2014), Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, Çev. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Kırmızı Yayınları
- Arslantürk Z., Akyüz N., (2015), Din Sosyolojisi 2, İstanbul, Çamlıca Yayınları,
- Arslantürk Z., Amman T., (2014), Sosyoloji, İstanbul, Çamlıca Yayınları
- Aydın F., (2015), Dinlerde Kurtuluş Anlayışı Teorik Bir Giriş Deneme, Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 1 Cilt 1 Sayı 1
- Aydın M., (2015), Kurumlar Sosyolojisi, İstanbul, Açılım Kitap Yayınevi
- Aydınalp H., (2020),”Birlikte Yaşama Kültürünün Sosyolojik Çerçevesi.”, Birlikte Yaşamın İmkânı, Ankara, Otto Yayınları,
- Aydınalp H., Bayram K., (2021), Sosyal Bütünleşme Ölçeğinin Geliştirilmesi Geçerlik Güvenirlik Çalışması, Şırnak, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı 27
- Aydınalp H., (2012), Gerede’de Dini Hayat, İstanbul, Gerede Belediyesi Kültür Yayınları,
- Bal H., (2014), Sosyolojide Yöntem Ve Araştırma Teknikleri, Ankara, Sentez Yay,
- Bayyığıt M., (2013), Din Sosyolojisi, Konya, Palet Yayınları
- Bilgiseven A. K., (1982), Sosyal İlimler Metodolojisi, İstanbul , Filiz Kitabevi,
- Bilgiseven A.K., (1985), Din Sosyolojisi, İstanbul, Filiz Kitabevi
- Coşkun A., (2003), Din ve Kimlik, İstanbul, Marmara üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 24
- Coştu Y., (2015), Toplumsallaşma ve Din, Din Sosyolojisi El Kitabı, Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapçioğlu, Ankara, Grafiker Yayınları,
- Çelik C., (2013), Sosyal Bütünleşme ve Din, Din Sosyolojisi (Ed) Mehmet Bayyığıt, Konya, Palet Yayınları,
- Durkheim E., (2018), Dini Hayatın İlkel Biçimleri, İstanbul, Ataç Yayınları,
- Durkheim E., (2023),Toplumsal İş Bölümü, İstanbul, Cem Yayınevi,
- Er İ., (1994), Din Sosyolojisi Bir Giriş Denemesi, Bursa
- Ergun D., (1973), 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı, Ankara, Gerçek Yayın Evi
- Eserpek, A., (1981), Sosyoloji, Ankara, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları,
- Freyer H., (1964), Din Sosyolojisi, Çev. Turgut Kalpsüz, Ankara, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
- Fukuyama F., (2000), Güven (Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması), çev: Ahmet Buğdaycı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,
- Giddens A., (2012), Sosyoloji, İstanbul, Kırmızı Yayınları,
- Goodwin G. A, Joseph A. S., (2018), Haz. Ümit Tatlıcan,Klasik Sosyolojik Teori, Say Yayınları
- Günay Ü., (2015),Toplumsal Bütünleşme ve Din, Din Sosyolojisi El Kitabı, ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapçioğlu, Ankara, Grafiker Yayınları,
- Günay Ü., (2011), Din Sosyolojisi, 10. Baskı, İstanbul, İnsan Yayınları

- Güneş A., (2014), Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri, Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt: 24
- Güneş F., (2011), Klasik Sosyoloji Tarihi, Eskişehir, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları Ders Kitabı
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/asabiyet>, Erişim Tarihi: 23/05/2023
- İbn-i Haldûn, (2017), Ebu Zeyd Veliiyuddin Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasen el-Hadrami el Mağribi et-Tunisi, et-Ta'rif (Bilim ve Siyaset Arasında Hatıralar), çev: Vecdi Akyüz, İstanbul, Dergâh Yayınları
- İbn-i Haldûn, Ebu Zeyd Veliiyuddin Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasen el-Hadrami el Mağribi et-Tunisi, Mukaddime, Çev: Halil Kendir, İstanbul, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yay.
- Kızılçelik S., (1994), Sosyoloji Teorileri-I, Konya, Yunus Emre Yayıncılık
- Kuş E., (2003), Nitel Nicel Araştırma Teknikleri, Ankara, Anı Yayıncılık
- Marshall G, (2005), Sosyoloji Sözlüğü Çev. Osman Akınbay, Derya Kömürcü, Ankara, Bilim Ve Sanat Yayınevi
- Monteil, Vincent., (2014), “Önsöz”, Mukaddime, çev: Sevim Belli, Ankara, Onur Yay.
- Okumuş E., (2006), Toplumsal Değişme ve Din, İstanbul, İnsan Yayınları
- Okumuş E., (2015), Toplumsal Değişim ve Din, Din Sosyolojisi El Kitabı, Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapçioğlu, Ankara, Grafiker Yayınları,
- Öztürk E., (2021), Din Sosyolojisi Tarihi, Ankara, Akademisyen Kitabevi
- Öztürk E., Kartal A, Celep H., (2017), Şehirleriyle Özdeşleşen Arifler (Kars Ebu'l Hasan Harakani Örneği) Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi
- Sencer M., Yakup Sencer Y., (1978), Toplumsal Araştırmalarda Yöntem Bilim, Ankara, Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları
- Sezen Y., (2013), Sosyoloji Açısından Din, İstanbul, İFAV Yayınları
- Swingewood A., (1998), Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, çev. Osman Akınbay, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları
- ŞENEL A., (1995), İlkel Topluluktan Uygar Topluma, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları
- Taplamacıoğlu M., (1975), Din Sosyolojisi, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi
- Taş K., (2012), Sosyolojik Din Tanımları, Din Sosyolojisi El Kitabı, Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapçioğlu, Ankara, Grafiker Yayınları
- Türkdoğan O., (2012), Çağdaş Bilimsel Araştırma Metodolojisi ve Sorunları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul
- Türkdoğan O., (1996), Değişme Kültür ve Sosyal Çözüm, İstanbul, Birleşik Yayıncılık
- Uludağ, S., (1999), “İbn Hladun Maddesi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Vallace R. A., Wolf A., (2013), Çağdaş Sosyoloji Kuramları, Ankara, Doğu Batı Yay.
- Wach J., (1987), Din Sosyolojisine Giriş, Çev. Battal İnandı, Ankara, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
- Yaparel R., (1987), Dinin Tarifi Mümkün Mü?, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 4, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları